

Sygn. akt V CSK 424/20

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku W. F.
przy uczestnictwie Gminy W.
o stwierdzenie zasiedzenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 marca 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 19 maja 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy W. F. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 19 maja 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w powołanym przepisie oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje także, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 154) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie

zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzygnięcie skarg kasacyjnych.

Jeżeli strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14). Oceniając wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi, nie da się nie dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy. W konsekwencji w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić na pierwszy rzut oka bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. np. postanowienie z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07).

Skarżący nie wykazał tych okoliczności, a bliższa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwalała na stwierdzenie, aby była ona - w przedstawionym rozumieniu - oczywiście uzasadniona

Należy wskazać, że art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd II instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd II instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu odwoławczego. Ponadto sąd II instancji - w ramach ustalonego stanu faktycznego - stosuje z urzędu prawo materialne (zob. uchwałę 7 sędziów SN z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). W związku z tym sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne. Jednocześnie, wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek sądu

II instancji nie oznacza konieczności osobnego omówienia w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji, wystarczające jest bowiem odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd II instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (zob. m.in. uchwałę 7 sędziów SN z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124; wyroki SN: z dnia 13 września 2017 r., I PK 264/16; z dnia 30 września 2016 r., I CSK 623/15; z dnia 15 września 2016 r., I CSK 659/15).

Sąd II instancji, wbrew stanowisku skarżącego, w pełni zrealizował funkcję kontrolną i rozpoznawczą wyznaczoną art. 378 § 1 k.p.c., dokonując ponownego i wszechstronnego merytorycznego rozpoznania sprawy, przy czym uznając trafność ustaleń faktycznych i słuszność oceny dowodów dokonanej przez Sąd Rejonowy, przyjął je za własne. Pisemne motywy rozstrzygnięcia zostały przedstawione w sposób umożliwiający przeprowadzenie kontroli kasacyjnej.

Odnosnie natomiast do naruszenia przez Sąd II instancji art. 172 k.c., zauważenia wymaga, że ustalenie faktu posiadania rzeczy i jego charakteru odbywa się na podstawie manifestowanych przez posiadacza i widocznych na zewnątrz przejawów władania rzeczą i zawsze musi odnosić się do okoliczności konkretnego przypadku. Stan faktyczny dotyczący określonego sposobu korzystania z rzeczy należy kwalifikować, jako posiadanie na podstawie elementu fizycznego (*corpus*) oraz elementu psychicznego (*animus*). Uznanie określonego władztwa faktycznego nad rzeczą za posiadanie samoistne odpowiadające treści prawa własności jest zależne od tego, czy władztwo to jest sprawowane przez określony podmiot w jego własnym imieniu (*animus rem sibi habendi*). Czynniki woli pozwala odróżnić posiadanie samoistne od posiadania zależnego, ale rzeczywistą wolę posiadacza, która decyduje o charakterze samego posiadania, ustala się na podstawie zmanifestowanych na zewnątrz przejawów władania rzeczą (zob. postanowienia SN: z dnia 12 lutego 2014 r., IV CSK 271/13; z dnia 19 lutego 2015 r., III CSK 188/14; z dnia 26 kwietnia 2017 r., I CSK 426/16).

Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika, aby Sąd Okręgowy zastosował normę zawartą w art. 172 k.c. wbrew wykładni Sądu Najwyższego.

Skarżący nie zdołał wykazać tych okoliczności, a bliższa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwalała na stwierdzenie, aby była ona - w przedstawionym rozumieniu - oczywiście uzasadniona. Skarżący przedstawił jedynie swoją ocenę postanowienia, polemizując z Sądem Okręgowym. Generalnie rzecz biorąc, za podstawę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wnioskodawca w rzeczywistości uznaje to, że Sąd II instancji nie podzielił jego ocen o faktach mających stanowić uzasadnienie żądania objętego wnioskiem. Jak bowiem oceniły Sądy *meriti*, roszczenie wnioskodawcy nie znalazło oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym.

Poprzez zarzuty zarówno naruszenia przepisów postępowania, jak i naruszenia prawa materialnego, skarżący starał się *de facto* podważyć poczynione ustalenia faktyczne. Tymczasem pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów (postanowienie SN z dnia 9 sierpnia 2018 r., II PK 213/17). Nie można bowiem tracić z pola widzenia, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., co do zasady, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Natomiast w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Istota argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadzała się zatem jedynie do nieuprawnionej w postępowaniu kasacyjnym polemiki z ustaleniami faktycznymi Sądu I instancji, które to ustalenia w pełni podzielił i uznał za własne Sąd II instancji. Przedstawiony przez skarżącego wywód odzwierciedla jego stanowisko w sprawie, nie zaś rzeczywiste naruszenia prawa w postaci na tyle rażącej, że prowadzące do oczywistej zasadności skargi.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na powołany przez skarżącego art. 231 k.p.c. Domniemanie faktyczne polega na tym, iż sąd na podstawie ustalenia jednych faktów wnioskuje o istnieniu innych. Sąd ma w takim wypadku swobodę wnioskowania na podstawie całokształtu okoliczności ujawnionych w toku postępowania dowodowego. Takie wnioskowanie musi być jednak poprawne

z punktu widzenia zasad logiki (zob. uchwałę 7 sędziów SN z dnia 21 listopada 1969 r., III PZP 24/69, OSNCP 1970, nr 5, poz. 76). Przewidziane w art. 231 k.p.c. domniemanie faktyczne jest stosowane w braku bezpośrednich środków dowodowych, konstruowanym z uwzględnieniem reguł wskazanych w art. 233 § 1 k.p.c., a tym samym należy do kręgu czynności związanych z dokonywaniem ustaleń faktycznych i oceny dowodów (wyrok SN z dnia 3 grudnia 2010 r., I CSK 123/10). Może mieć więc zastosowanie, gdy faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy nie można udowodnić wprost za pomocą dostępnych środków dowodowych lub przeprowadzenie dowodów na taką okoliczność byłoby istotnie utrudnione - w takiej sytuacji, na podstawie całokształtu materiału dowodowego, opierając się na innych, udowodnionych faktach, sąd może wyprowadzić logiczny wniosek co do zaistnienia tego innego faktu (zob. wyrok SN z dnia 29 grudnia 2020 r., I CSK 34/19).

Nie sposób mówić o oczywistym naruszeniu tego przepisu, albowiem uzasadnienie zaskarżonego postanowienia zawiera szeroką ocenę materiału dowodowego i ustaleń co do charakteru posiadania wnioskodawcy nie poczynił tylko w wyniku zastosowania art. 231 k.p.c.

Odnosząc się natomiast do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (przed nowelizacją), wskazać należy, iż w orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się konsekwentnie, że naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być zarzucane w skardze kasacyjnej tylko wyjątkowo, gdy wady uzasadnienia uniemożliwiają dokonanie kontroli kasacyjnej z uwagi na jego sporządzenie w sposób nie pozwalający na zorientowanie się w przyczynach natury faktycznej i prawnej, które legły u podstaw rozstrzygnięcia (zob. m.in. wyroki SN: z dnia 11 maja 2000 r., I CKN 272/00; z dnia 14 listopada 2000 r., V CKN 1211/00). Zakres stosowania art. 328 § 2 k.p.c., przez odesłanie unormowane w art. 391 § 1 k.p.c., w postępowaniu przed sądem II instancji jest uzależniony natomiast od treści wydanego orzeczenia, przebiegu postępowania apelacyjnego, a także od działań procesowych podjętych przez sąd odwoławczy dyktowanych rodzajem zarzutów apelacyjnych oraz limitowanych granicami wniosków apelacji (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83). Elementarnym wymaganiem uzasadnienia jest jednak wskazanie,

w oparciu o jaką podstawę faktyczną sąd II instancji wydał rozstrzygnięcie (co może być ograniczone do aprobaty ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd I instancji), wskazanie podstawy prawnej orzeczenia oraz odniesienie się do zarzutów apelacji. „Oczywista zasadność” nie może natomiast polegać na ocenie prawidłowości konstrukcji uzasadnienia sporządzonego przez Sąd II instancji w niniejszej sprawie i wpływu ewentualnej wadliwości na możliwość kontroli kasacyjnej, jest to bowiem kwestia prawidłowości stosowania prawa procesowego przez sąd odwoławczy, podlegająca badaniu w razie przyjęcia skargi do rozpoznania w ramach zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Należy również stwierdzić, że Sąd Okręgowy sporządził obszerne i szczegółowe uzasadnienie, rozważył wszelkie, niezbędne okoliczności sprawy. W zasadniczej z punktu widzenia motywów wniosku kwestii wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, że z okoliczności sprawy nie wynika, aby wnioskodawca wykazał, że zajął przedmiotową nieruchomość w celu władania ją jak właściciel.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

jw